

Sjunde nordiska SFL-workshoppen

17–18 november 2011 vid Södertörns högskola

Abstractsamling sektionsföredrag

En SFL-modell för läsning

Claire Acevedo

Språkforskningsinstitutet, Utbildningsförvaltningen

Stockholms stad

Sedan 1980-talet, när den SFL-baserade klassrumspedagogiken först började utvecklas i Australien genom grundskolans *Skrivprojekt* (1980–1985), projektet *Språket som social makt* (1986–1989) som sedan utvecklades vidare i *Skriv rätt-projektet* (1990–94), har lärare använt SFL som ett effektivt verktyg för att lära elever i alla åldrar att skriva inom alla ämnesområden (Rose och Martin under utg.). Under den allra senaste tiden har pedagogiken utvecklats ytterligare så att den också omfattar nya teoretiska insikter, vilket har lett till en SFL-pedagogik för läsning (Rose, Gray och Cowey 1999, Rose 2005, 2007, 2008, 2011, Rose & Acevedo 2006, Koop & Rose 2008).

Denna presentation kommer att jämföra och kontrastera metoder för undervisning i läsning. Exempel som bygger på psykologiska modeller för lärande kommer att jämföras med ett synsätt som bygger på SFL. Skillnader mellan modellerna kommer att poängteras och interaktionsmönster och vanliga uppfattningar om läsning kommer att diskuteras. Insikter om hur SFL kan påverka läsundervisningen positivt kommer att klargöras. Dessutom kommer exempel på skrivuppgifter som lärare givit elever utifrån olika typer av läsundervisning att undersökas, och de förbättrade elevresultat som är möjliga även för lågpresterande elever när en SFL-metod används kommer att presenteras.

Elevernes møde med tekster på Erhvervsuddannelserne (EUD)

Bettina Buch

Institut for Didaktik, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole

Aarhus Universitet

Med udgangspunkt i Hallidays Systemisk Funktionelle Lingvistik OG positioneringsteori, som den er beskrevet af bl.a. Harré og Langenhove, vil jeg demonstrere hvordan tekster fra udvalgte erhvervsuddannelser positionerer eleverne. Teksterne fra EUD positionerer eleverne på mange måder, fra den traditionelle skolske elevposition (Hetmar) til den arbejdende håndværkers position. Jeg vil i mit oplæg vise, hvordan forskellig sprogbrug er med til at positionere eleverne på forskellige måder ved brug af modalitet og mood, grammatiske metaforer og brugen af Thema/Rhema. Jeg har analyseret forskellige tekster fra tre forskellige erhvervsuddannelser, tømreruddannelsen, Social- og Sundhedsassistent-uddannelsen og Handelsskolen og forsøger at sammenholde teksterne med lærerens undervisning. Jeg er i gang med mit projekt, og det er således ikke færdige analyser, jeg kan præsentere, men nogle foreløbige opdagelser.

Tänkandets grammatik

Inga-Lill Grahn

Institutionen för svenska språket

Göteborgs universitet

Med utgångspunkt i några resultat från mitt avhandlingsprojekt vill jag diskutera den ideationella processtypsanalysen inom SFL. Dels i vilka sammanhang den kan tillämpas, dels vilka frågor man kan ställa och vilka slutsatser man kan dra av en analys.

I mitt arbete har jag gjort en processtypsanalys av konstruktioner vilka innehåller substantivet *tanke* eller verbet *tänka*. Det rör sig om ett samtalsmaterial och sådana analyseras vanligen inom SFL interpersonellt, snarare än ideationellt. Jag menar dock att en ideationell analys av samtal är tillämpbar i två riktningar, dels belyser det ideationella innehållet själva samtalet, dels belyser interaktionen det ideationella innehållet. Därtill finner jag belägg för att processtypsanalysen kan ha ett värde för en analys av vad man skulle kunna kalla ett semantiskt fält (i det här fallet 'tänkande'), och inte enbart för textanalys.

Utgångspunkten i mitt projekt är att jag via de aktuella konstruktionerna försöker närma mig hur människan konstruerar sig själv som tänkande och rationell. Genom processtypsanalysen försöker jag finna mönster i hur vi använder orden *tänka* och *tanke* och hur vi bygger upp förståelsen om vad det är att tänka. Metodiskt har jag gjort flera avvägningar som rör bland annat bildliga och bokstavliga tolkningar och grammatisk metafor, vilka jag gärna diskuterar.

Appraisal og språkideologier – et møte mellom SFL og sosiolingvistikk

Florian Hiss

Universitetet i Tromsø

Den diskursanalytiske studien fokuserer på en språkpolitisk debatt som har dominert de lokale mediene i Tromsø de første månedene i 2011. Planen om å innlemme byen Tromsø i forvaltningsområdet for samisk språk ble årsaken til en heftig offentlig diskusjon der folk med stort engasjement tok stilling for eller imot denne planen.

Jeg analyserer en rekke avistekster fra denne debatten for å beskrive retoriske strategier for evaluering og posisjonering og for å kunne tegne et bilde av de til grunne liggende språkideologiene. Analysen av appraisal viser bl.a. at enkelte typer holdning (affect, judgement, appreciation) dominerer i debatten fremfor andre og at disse brukes strategisk i tekstenes oppbygging. F.eks. er debatten preget av hyppig negativ bedømmelse av andre aktører i den språkpolitiske prosessen. Skrivernes språklige strategier forankrer språkdebatten i et veldig bredt sosialt og kulturelt felt. Analysen av disse strategiene kaster et nytt lys på debattens språkpolitiske utgangspunkt. Analysens resultater diskuteres i forhold til spørsmålet om språkideologier og metaspråklig diskurs. Jeg vil presentere analysen som et eksempel på hvordan en kan bruke verktøy fra SFL for å finne svar på sosiolingvistiske problemstillinger.

Kriminologiska på lärplattformen

Stina Hållsten

Institutionen för kommunikation, medier och IT

Södertörns högskola och WIDE¹

På ett av våra universitet ges en distanskurs i kriminologi, där så gott som all kursaktivitet (kursinformation, skriftliga uppgifter och kontakten lärare – studenter) pågår över en digital lärplattform. Förväntningarna på skriftligt deltagande är högt – för att följa kursen måste deltagarna skriva reflekterande texter som andra kursdeltagare ska kommentera och diskutera (Blåsjo et. al. submitted).

Kriminologistudenter med erfarenhet från andra akademiska studier kommenterar det kriminologiska språket som mer berättande ("nästan skönlitterärt") jämfört med exempelvis juridik och fysik. Mot bakgrund av detta vill jag i min presentation analysera transitivity och ergativity (Halliday & Matthiessen 2004, Holmberg et. al. 2011) i representativa kriminologitexter (exempelvis Sarnecki 2003). Jag vill också föreslå en analys av studenttexter i relation till dels ämnets språk, dels lärarnas uppgiftsinstruktioner.

Undersökningar visar bland annat att lärplattformen visserligen kan användas pedagogiskt för att skola in studenter i ett vetenskapligt arbetssätt, men att vetenskapliga begrepp och metoder kan svåra att förstå och använda (Arnsedt & Säljö 2005) utan aktiv stöttning av exempelvis en lärare. En användning av digitala lärplattformar är användandet av exempelvis diskussionsforum, i syfte att deltagarna ska öva på att argumentera och bearbeta ny kunskap skriftligt (Coffin & Hewings 2005, Dysthe 2003). En undersökning av ämnets språk, lärarens uppgiftsformulering och studenternas tolkning av uppgifterna (och deras skriftliga produktion) är därför relevant.

Referenser

- Arnsedt, H. C. & Säljö, R. (2005) Making sense of epistemic categories. Analysing students' use of categories of progressive inquiring computer mediated collaborative activities. *Journal of Computer Assisted Learning*, 23 (5), 425–439.
- Blåsjo, M., Hållsten, S., Karlström, P., Knutsson, O. (submitted) A Social-Semiotic Perspective on Virtual Learning Environments. Identifying Different Registers of Digital Literacy
- Coffin, C. & Hewings, A. (2005) 'Engaging electronically. Using CMC to develop students' argumentation skills in Higher Education'. i: *Language and Education*, vol. 19 (1), sid. 32-49

¹ WIDE "Writing to learn in a Digital Environment" är ett VR-finansierat projekt som pågår 2010–12. Övriga medlemmar är Ola Knutsson, Petter Karlström och Tessa Ceratto-Pargman från Institutionen för data- och systemvetenskap, SU, och Mona Blåsjo från Institutionen för nordiska språk, SU.

- Dysthe, O. (2003) Dialogperspektiv på elektroniska diskussioner. I: O. Dysthe (Ed.): *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Halliday, M.A.K & Matthiessen, Christian M.I.M. (2004) An introduction to functional grammar. London: Arnold
- Holmberg, Karlsson, Nord (2011) *Funktionell textanalys*. Stockholm: Norstedts
- Sarnecki, J (2003) *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur

Är det så viktigt hur man pratar?

Klassrumsinteraktion som främjar eller förhindrar elevers lärande

Ann-Christin Lövstedt

Språkforskningsinstitutet i Stockholm/Mälardalens högskola

Den brittiske sociologen Basil Bernsteins (1990, 1996) studier om pedagogisk diskurs har anammats av SFL-forskare, exempelvis av forskare från "Sydney School". Ett resultat av detta samarbete mellan sociologi och lingvistik har lett till att den genrebaserade pedagogiken för skrivande har utvecklats så att den också inkluderar ett fokus på läsning (Rose & Martin under tryckning). Fokuseringen på interaktionen mellan lärare och elever, kombinerad med stötningsstrategier baserade på Vygotskys teorier om lärande och på den systemisk-funktionella lingvistikens har möjliggjort utvecklingen av ett av mycket effektivt litteracitetsutvecklingsprogram, "Reading to Learn" (Acevedo 2010), som nu genom ett EU-finansierat Comenius-projekt, "Teacher Learning for European Literacy Education" 2011–2013, kommer att spridas vidare till lärare i Europa.

Denna presentation kommer att visa exempel på hur lärares val av interaktionsmönster i klassrummet påverkar elevers möjligheter till lärande. Speciellt kommer strategin "detaljerad läsning" från "Reading to Learn" att granskas. Exempel på hur lärare kan bygga broar mellan elevers vardagliga språk och skolans akademiska språk genom att noggrant planera klassrumsinteraktionen kommer att ges. Exempelen är hämtade från ett utvecklingsprojekt i Stockholm, där lärare bland annat tillämpade "detaljerad läsning" i sina klassrum.

References

Acevedo, C. (2010) *Will the implementation of Reading to Learn in Stockholm schools accelerate literacy learning for disadvantaged students and close the achievement gap?* Stockholm: Multilingual Research Institute <http://www.pedagogstockholm.se/-/Kunskapsbanken>

Bernstein, B. (1990) *The Structuring of Pedagogic Discourse*, Routledge, London.

Bernstein, B. (1996) *Pedagogy, Symbolic Control & Identity: theory, research, critique*. London: Taylor & Francis

Rose D. (2004) Sequencing and pacing of the hidden curriculum: how Indigenous children are left out of the chain. In J. Muller, A. Morais & B. Davies (eds.) 2004. *Reading Bernstein, Researching Bernstein*. London: Routledge Falmer, 91-107

Rose, D. & Martin, JR. (in press) *Learning to Write / Reading to Learn: Scaffolding Democracy in Literacy Classrooms*, Equinox

SFL-baseret pædagogik – og register

Ruth Mulvad

Nationalt Videncenter for Læsning

Professionshøjskolerne i Danmark

I dansk pædagogisk offentlighed efterspørges 'genrepædagogik' som aldrig før. Ofte tilføjes beskrivelsen 'australsk', og pædagogikken identificeres så typisk med den Teaching Learning-Model som blev udviklet i Sydney tilbage i 1990'erne.

Imidlertid er SFL-baseret pædagogisk lingvistik langt mere mangefacetteret end termen 'genrepædagogik' kan give anledning til at tro. I mit oplæg vil jeg på basis af et kort historisk rids over udviklingen af SFL-baserede pædagogiske principper (Halliday, 60'erne-70'erne, Martin & Rothery, 80'erne-90'erne) og samtidig kritik give eksempler på forskellige udformninger, især i relation til begrebet register: Hvordan ser de ud? Hvad ligger til grund for deres forskellighed? Er den pædagogiske teori og praksis selv socialsemiotisk? Det er i min optik afgørende for pædagogikkens emancipatoriske karakter – og således et forhold som jeg mener vi til stadighed må reflektere over i vores valg af SFL-baseret pædagogik.

Referencer

- Whittaker, Rachel, Mick O'Donnell & Ann McCabe (eds.) (2006): *Language and Literacy. Functional Approaches*. Continuum.
- Christie, Frances & Len Unsworth (2005): Developing dimensions of an educational linguistics, in: Hasan, Ruqaiya, Christian Matthiessen & Jonathan J. Webster (eds): *Continuing Discourse on Language*. Continuum.
- Hammond, Jennifer (ed.) (2001): *Scaffolding: teaching and learning in language and literacy education*. PETA.
- Hasan, Ruqaiya & Geoff Williams (eds.) (1996): *Literacy in Society*. Longman.
- Macken-Horarik, Mary & Frances Christie (2011): Disciplinarity and the case of school subject English, in: Christie, Frances & Karl Maton (eds.): *Disciplinarity: Functional Linguistic and Sociological Perspectives*, Continuum.
- Martin, J.R. (1999): Mentoring semiogenesis: 'genre-based' literacy pedagogy, in: Frances Christie (ed): *Pedagogy and the Shaping of Consciousness*. Continuum.
- Thibault, Paul (1989): Genres, Social Action and Pedagogy. Towards a Critical Social Semiotic Account, in: *Southern Review*. Volume 22, number 3, nov. 1989.

Ergative verb i norske medisinerartikler

Lene Nordrum

*Institutionen för tillämpad IT/avdelningen för Fackspråk och Kommunikation
Chalmers Tekniska Högskola*

According to Halliday and Matthiessen (2004:228), the ergative model of process-participant constellation is increasing in Modern English. The ergative system includes a one-participant configuration with the Medium as the core participant (*The door opens*) and a two-participant configuration with an Actor and a Medium (*Paul opens the door*). The ergative system has been described as particularly functional from the point of view of modern science, offering a different perspective of experience than the transitive system, which typically depicts man as outside the nature, or matter, he acts on (Goatly 1996).

In contrast to English, the ergative system is less prevalent in Scandinavian languages, where the reflexive (*seg*) or an *s*-form on the verb correspond to ergative verbs (e.g. *celler deler seg/deles* vs. *cells part*). This difference poses interesting questions for contrastive comparisons in general, and for disciplinary language in particular. That is, in light of the strong position of English as the lingua franca of science, it can be hypothesized that the ergative perspective might increase in Scandinavian disciplinary texts. This study is an exploratory study of the use of the ergative perspective in five Norwegian articles from The Journal of the Norwegian Medical Association and their English translations.

Hur kan mottagaranpassning uppfattas i svensk myndighetsdiskurs

*Catharina Nyström Höög
Akademin Utbildning och humaniora
Högskolan Dalarna*

I arbetet med begripliga myndighetstexter är *mottagaranpassning* ett honnörsord. I råd till myndighetsskribenter operationaliseras det till exempel som ”tänk på läsaren!”. Det är förstås ett svårt råd att följa, eftersom det inte ger några konkreta anvisningar för hur texten ska utformas. Så hur går myndigheter till väga när de vill åstadkomma texter som når mottagaren? Ett frekvent du-tilltal verkar vara en strategi för att mottagaranpassa texter, men det är knappast tillräckligt för att en text ska kallas mottagaranpassad.

På Försäkringskassan har man nyligen omarbetat en rad broschyrer. Med utgångspunkt i en broschyr, som efter omarbetning blivit två separata broschyrer, riktade till två olika mottagargrupper, undersöker jag vilka konkreta förändringar man gjort för att mottagaranpassa texterna. Syftet med undersökningen är dels att få ny kunskap om myndigheters texter, dels att inventera vilka metoder inom SFL-traditionen som kan bidra till att förklara hur mottagaranpassning operationaliseras i svensk myndighetstext.

Tempusbruk som mönster

Språkförändring och standardisering i Stockholms stads tänkeböcker

Theresia Pettersson
Institutionen för nordiska språk
Stockholms universitet

I föredraget ställs frågan om registerbegreppet är ett användbart verktyg till att förklara de språkförändrings- och standardiseringsprocesser som pågår i Stockholms stads tänkeböcker under perioden 1476–1626.

I mitt avhandlingsarbete undersöker jag förändringar i och standardiseringar av den språkliga formen i sju tänkeböcker från Stockholms stad. Avhandlingens övergripande syfte är att undersöka förhållandet mellan förändringar i diskursiv praktik och textuell praktik, särskilt i textgrammatiska mönster: Vilka språkliga resurser tas i anspråk och hur förändras språket för att kunna klara av förändringarna i den diskursiva praktiken?

I föredraget presenteras en undersökning om hur tid realiseras grammatiskt i text och hur dessa språkliga realiseringar kan förstås utifrån textens övergripande struktur och funktionalitet. Resultaten av analyserna visar bland annat att tempusbruk påverkas av textuella strategier såsom diskursnivå, textelement och ärendekategorier. Bruk av futurum är exempelvis starkt kopplat till textelementet *domslut*.

Utifrån Halliday & Matthiessens (2004:26–29) tanke att texter bör ses som instansieringar av olika språkliga mönster, menar jag att det är intressant att närmare diskutera ifall de avvikande tempusmönster som faller ut i de olika ärendekategorierna i min undersökning gör det motiverat att tolka ärendetyperna som olika register.

Litteratur

Halliday, Michel & Matthiessen, Christian. 2004. *An introduction to functional grammar*. 3 ed. London: Arnold.

Identitetskonstruksjon og relasjonsskaping i ungjentebloggar

Aslaug Veum
Institutt for språk
Høgskolen i Vestfold

I denne presentasjonen vil eg vise eksempel på analyse av korleis unge jenter brukar bloggen som ein arena for å skape og forhandle om posisjonar og roller i forhold til adressatane. Analyse materialet er henta frå dei mest populære jentebloggane på den norske bloggportalen www.blogg.no.

I bloggane sine skriv tenåringjenter ofte med ei personleg stemme om daglegdagse tema som skule, kjærleik og utsjånad, og denne typen bloggar (også kalla rosabloggar) er difor blitt samanlikna med tradisjonelle dagbøker (Herring 2004, Nowson and Oberlander 2006). Mine analysar tyder derimot på at jentebloggane er komplekse og mangetydige tekster som ikkje utan vidare let seg plassere når det gjeld sjanger og kommunikativt mål. I analysen av bloggane prøver eg ut ein modell som er utvikla frå rammeverket *appraisal theory*. Modellen inkluderer kategoriane *kontakt* (contact), sosial *distanse* (social distance) og *haldning* (attitude) i både verbal som visuell framstilling (Martin & Rose 2003, Macken-Horarik 2004). Eit førebels funn er at det i bloggane blir kombinert ulike modalitetar og diskursar, både personlege og kommersielle, slik at tekstene står fram som sjangerhybride og med tvitydig meiningspotensial. Bloggarane posisjonere seg i ei slags dobbeltrolle, der dei på den eine sida står fram som nære og inviterande i forhold til adressatane, samstundes som dei også framstiller seg som uavhengige, overtalande og dominante.

Referansar

Herring 2004, Susan Herring, S.; Kouper, I.; Scheidt, L.; and Wright, E. 2004. Women and children last: The discursive construction of weblogs. In Gurak, L.; Antonijevic, S.; Johnson, L.; Ratliff, C.; and Reyman, J., eds., *Into the Blogosphere; Rhetoric, Community and Culture of Weblogs*. University of Minnesota. Retrieved October 25th, 2005, from [http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/women and children.html](http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/women%20and%20children.html)

Macken-Horarik, Mary (2004): "Interacting with the multimodal text: reflections on image and verbiage in ArtExpress". I: *Visual communication*, Vol 3(1): 5-26. London, Thousand Oaks, CA and New Dehli: Sage.

Martin, J. R. and David Rose (2003): *Working with Discourse. Meaning beyond the clause*. London, New York: Continuum.

Nowson, S. & Oberlander, J. (2006). "The Identity of Bloggers: Openness and gender in personal weblogs. American Association for Artificial Intelligence (www.aaai.org).

Naturligt moderskap i behov av vägledning

Om legitimering av expertväglett föräldraskap under 1940-talet

Gustav Westberg

Institutionen för nordiska språk

Stockholms universitet

Mitt pågående avhandlingsarbete handlar om hur föräldraskap legitimeras i texter från slutet av 1800-talet fram till nutid. Kortfattat kan en legitimering sägas besvara frågorna ”varför ska vi göra detta?” och ”varför ska vi göra detta på detta sätt?”. Syftet med avhandlingen är att beskriva på vilket sätt legitimeringarna förändrats över tid, och därigenom få förståelse för hur bilden av föräldraskap förändrats diakront.

I föredraget presenteras en diskurshistorisk analys av hur föräldraskap legitimeras i en statlig informationsbroschyr kring barna- och mödravård från 1940-talet. Legitimering är i grunden något sociologiskt, men som typiskt realiserats med hjälp av språk (van Leeuwen 2008). Analysen visar att det föräldraskap som legitimeras i broschyren kopplas samman med ”naturlig moderlighet” och kvinnlig biologi, men också att biologin framställs som otillräcklig och i behov av en vägledande experthand. Dessutom finns tendenser i fråga om hur olika legitimeringstyper realiserats språkligt. Typiskt realiserats legitimerande betydelser med ideationella resurser, medan interpersonella betydelser är intressanta att analysera i relation till vad som legitimeras. Exempelvis visar analysen att expertdiskursen och den vägledande handen realiserats med krävande språkhandlingar och förpliktigande modalitet, som så att säga positionerar modern i en legitim råddagande roll.

Litteratur

Van Leeuwen, Theo. 2008. *Discourse and Practice. New tools for critical analysis*. New York: Oxford University Press.